

ПРОПОВІДЬ У ПЕРЕКЛАДІ: АДАПТАЦІЯ VS РЕПРОДУКЦІЯ

Демецька В. В.

Херсонський державний університет

Стаття присвячена перекладознавчому аналізу оригіналів і перекладів проповіді як прагматичного типу тексту релігійного дискурсу американської (атлантична) та східнослов'янської лінгвотрадиції. Основний акцент робиться на способи відтворення в перекладі релігійних концептів, реалій, аксіологем, адекватність яких досягається лише за умов залучення адаптивних перекладацьких стратегій. У статті стверджується, що репродуктивне відтворення такого культурно та конфесійно маркованого тексту, як проповідь призводить до неадекватної його ідентифікації цільовою аудиторією, адже релігійні цінності в східнослов'янській та американській лінгвокультурах гранично розходяться, не зважаючи на віднесеність до однієї релігії – християнства.

Ключові слова: проповідь, оригінал, переклад, прагматичний текст, релігійний дискурс.

The article highlights the results of translational analysis of the source and targets texts of sermon as a type of pragmatic texts of religious discourse (American and East Slav linguistic traditions). Emphasis is placed on the means of transcoding religious concepts, realias, and other culturally marked lexical elements, the adequacy of which in translation could be achieved by the appliance of adaptive strategies. It is stated that the reproductive strategy to the sermon in translation leads to the “twisted” identification of this type of the text by the target audience, as far as the religious values of these linguistic cultures are opposed in spite of the fact that both are of Christian nature.

Key words: sermon, source text, target text, pragmatic text, religious discourse.

Реальна робота перекладача з прагматичним текстом ставить його перед неодмінним вибором на користь найбільш прагматично орієнтованих виражальних засобів рідної мови. Саме тут для нього існує небезпека неточного вибору тих чи інших мовних елементів, які зумовлюють виникнення зон нерозуміння тексту або сприйняття його щонайменше як дивного, зрештою помилкового. Причиною цього можуть бути неточності під час трансляції культурем, зокрема реалій, символів, концептів та аксіологем. Принципові шляхи розв'язання перекладацьких проблем, пов'язаних із текстами релігійного дискурсу, можуть бути позначені моделями перекладацьких адаптацій на прикладі текстів проповіді. Причому проповідь посідає середнє положення в шкалі прагматичних типів тексту релігійного дискурсу, де найменш прагматичним є словникова стаття релігієзнавчого словника, а найбільш прагматичним – рекламний текст релігійного характеру, який наявний в атлантичній (американській) лінгвотрадиції та повністю відсутній в українській.

Проповідь як тип тексту з погляду перекладознавства становить інтерес із двох причин. По-перше, він реалізується як у писемній, так і в усній формах. Саме з огляду на усну реалізацію, яка відображає специфіку й публіцистичного стилю, у проповіді актуалізується її апелятивна функція, а відтак і прагматична спрямованість, оскільки цей тип тексту розраховано на сприйняття аудиторією. По-друге, сучасне перекладознавство зіткнулося з низкою проблем, що виникають під час перекладу християнських текстів у зв'язку з активізацією на території України діяльності іноземних протестантських місій (переважно із США). Вибір мовної й логіко-композиційної структури тексту проповіді значною мірою обтяжується використанням конфесіоналізмів, які демонструють різний ступінь збігу семантичних і культурно зумовлених значень, що пояснюється відмінностями термінології православ'я та західних

деномінацій християнства. Усе це забезпечує **актуальність** статті, **мета** якої полягає в спробі довести необхідність застосування адаптивних стратегій до перекладу проповіді як прагматичного типу тексту.

Досліджуючи адаптацію проповіді, ми передусім чергу маємо враховувати специфіку аудиторії, яка буде сприймати цей текст. За умови, якщо аудиторія знайома з протилежною традицією або є групою фахівців (наприклад, студентів і викладачів богословських факультетів і т. ін.), для яких провідною є обізнаність у конфесійних відмінностях, адаптація як тип перекладу втрачає актуальність і її місце по праву посідає репродуктивний переклад. Інакше кажучи, адаптація не відповідає меті спеціального перекладу. Однак, у випадку, якщо споживач не знайомий або мало знайомий із протилежною традицією, адаптація стає неминучим перекладацьким процесом, стратегічне завдання якого полягає в тому, щоб, з одного боку, зберегти культурну специфіку своєї традиції, водночас відтворивши прагматичний потенціал тексту, а, з другого, – не допустити перекодування одного типу тексту в інший або одного дискурсу в інший. Тому в статті ми розглядаємо модель адаптації тексту проповіді східнослов'янських (українська, російська) традицій, розрахованих на неспеціальну аудиторію атлантичної (американської) традиції.

Інтегральною ознакою проповіді аналізованих традицій є згадування в сильній позиції тексту (ініціальній, фінальній) сакральних онімів. Різниця полягає в тому, що в проповідях атлантичної традиції перифраз на Отця й Ісуса Христа практично немає: *God, Jesus Christ, Saviour*, а східнослов'янські традиції використовують їх широкий спектр: *Звершувач, Сама втілена Любов, Отець наш Небесний, Спаситель, Всевишній, Єдиний Бог, Трипостасний Владыка, Божественный Страдалец, Праведный Судия*. Загальновідомо, що в православ'ї глибоко шанується Пресвята Богородиця, про що свідчить частотність реалізації перифраз у проповідях східнослов'янських традицій: *Божая Матір, Пресвята Богородиця, пресвята Діва, Богоматір, Преподобная Діва Марія, Владычица Богородица, Царица Небесная, Матерь Божия, Пресвятая Дева Мария, Радость всех скорбящих, Небесная Мать*. Оскільки текст проповіді розраховано на аудиторію, що не має попереднього культурного досвіду або культурного фону, переклад сакральних онімів буде зрушуватися в бік елімінації. Що ж стосується імен Пресвятої Богородиці, то в протестантській традиції вся концептосфера Богородиці буде облігаторно еліминуватися.

Протестантська проповідь традиційно згадує святих апостолів Павла й Петра, а також біблійних персонажів переважно Старого Завіту. Стосовно інших антропонімів першого ряду в проповіді дозволяються цитати з посиланнями на автора Євангелія, а відтак, під час трансляції антропонімів першого ряду необхідне застосування дескриптивного перифразу, наприклад, *за свідченням святого євангеліста Луки*. Імена канонічних для православ'я святих при перекладі зазнають часткової десемантизації. Так, *святой апостол Андрей Первозванный* під час перекладу в атлантичну традицію редукується до зазначення власне імені – *Andrei* тому, що калька імені *Первозванный* є культурною лакуною. Можливий інший варіант – калька + дескриптивний перифраз, наприклад, *Апостол Андрей Первозванный потому, что Иисус Христос призвал его первым*. А у випадку зі святителем Миколаєм, архієпископом Мир Лікійських у процесі перекладу відбудеться часткова елімінація, оскільки атлантична традиція знає його як святого Миколая. Ця тенденція простежується в текстах митрополита Антонія Сурожського, проповіді якого, як відомо, було зорієнтовано на західну аудиторію: *Мы сегодня совершаем память святого Иоанна Лествичника: святой Иоанн Лествичник так назван потому, что он оставил духовное руководство – “Лествицу” восхождения от земли на Небо*. Подібні перетворення необхідні й для передачі імен і найменувань негативних / позитивних біблійних персонажів. Швидше за все, під час перекладу антропонімів і біблійних реалій – *Лазар і Авраам, Закхей-митар, фарисей і митар* – необхідно вдатися до генералізації, що власне і є частковою десемантизацією.

Фреймовий і контекстуальний аналіз демонструє, що в протестантських проповідях в ініціальной позиції кількість релігійних концептів значно обмежена, тоді як у православній проповіді простежується висока частотність функціонування і релігійних концептів, і гіпонімів до них. Тенденція вживання релігійних концептів в атлантичній традиції свідчить про те, що проповідь присвячено розкриттю певного і, як правило, одного концепту, гіпоніми до якого однополярні – або позитивні, або негативні. Наприклад, *Calvary Cross – faith, atoning, baptism*. Православні проповіді, зі свого боку, використовують декілька релігійних концептів, що, безсумнівно, збільшує й кількість гіпонімів із полярною оцінністю: *Спаситель, исповедовать, истину, смерть, прах, бессмертная душа, жизнь, поминовение, молитвы*. Очевидно, що насиченість релігійними концептами ініціальной позиції проповіді зумовлює інформативну й емоційну “перевантаженість” тексту, чим робить його важким для сприйняття атлантичною традицією, що гранично призводить до негативного зворотного ефекту. Одночасно варто зазначити характерне для православної проповіді використання старослов’янізмів або архаїзмів, які в протестантській проповіді практично не припустимі й саме тому під час перекладу підлягають генералізації.

Церковні реалії мають в обох традиціях характер факультативних ознак. Проте для перекладача передача східнослов’янських реалій становить якщо не труднощі, то проблему вибору між кількома способами перекладу. Обом традиціям властиве згадування Св. Євангелія або Біблії в цілому, а також свят П’ятидесятниці (або Pentecost), варіанти перекладу яких можна віднести до таких, що перекладаються за традицією та мають еквіваленти в обох мовах. Відкритим для перекладача залишається питання про переклад в атлантичну традицію реалії *Свята Церква – Свята Православна Церква, Церква Христова, Святая Православная Христианская Церковь*. По-перше, *Церква Христова* й *The Christ’s Church* виступають культурними омонімами. Поняття, що стоять за цими реаліями в конфесійних традиціях розрізняються й, відповідно, калька при перекладі в атлантичну традицію може нівелювати православну специфіку лексеми. По-друге, з метою уникнення додаткових коментарів під час трансляції реалії *Свята Православна Християнська Церква* доведеться вдаватися до часткової десемантизації, елімінуючи частину реалії й залишаючи словосполучення *Православна Церква* лише як варіант. І нарешті, варіант *Свята Церква* можливий за умови коментування релігійної цінності значення слова *Свята*, як це і використовується в текстах Митрополита Антонія.

Своєрідність православної проповіді великою мірою визначається високим ступенем оцінності. Численні й різноманітні аксіологеми, що “омивають” практично всі релігійні концепти та їх гіпоніми, а також церковні реалії, гранично прагнуть до вершини священного. Аксіологеми як з негативною, так і з позитивною оцінністю разом із гіпонімами до релігійних концептів формують ієрархію цінностей, “тчуть” концепт із релігійно семантичних компонентів, створюючи “образи світового хаосу або гармонії, “космічного” зиску або шкоди” [1, с. 241]. Ілюстрацією твердження може слугувати наступний фрагмент: *Грех есть искажение в нас образа Божия. Грех есть нечистота, прелесть вражия, постыдный плен, скорбь и адская тьма, нравственный хаос, расслабление душевное и телесное, вольный и страшный недуг и, если грешник не раскается, – окаменение сердца и смерть* [2, с. 35]. Тут використання лексики з архаїчним, біблійним стилістичним забарвленням (*прелесть вражия, скорбь и адская тьма, вольный и страшный недуг*) – свідчення не історичного минулого, не специфічно етнічної мови, а сигнал релігійності. Це вказівка на вертикаль як на особливу мову ієрархічного верху, яку неможливо передати винятково засобами побутового дискурсу.

Протестантська проповідь, зі своєї сторони, апелює засобами побутового дискурсу. Наприклад, *Did you ever think of death as your servant? That’s the way it is pictured in our text. It is a servant who comes and says, “I have come to release you into a fuller, better, richer life.”*

Death is not a servant of the sinner. It means the end of all his joy and the beginning of an eternity of sorrow and bitter agony [9, с. 48]. Напевне, тільки лексема *sinner* маркує цей фрагмент як належний до релігійного дискурсу. Відсутність релігійних компонентів в ініціальной позиції компенсується широким залученням сакрального інтексту й відповідних біблійних антропонімів. Гіпотетична модель побудови сильної позиції проповіді атлантичної традиції могла б мати такий вигляд: сакральний інтекст + біблійний антропонім + (гіпонім до релігійного концепту) + елементи побутового дискурсу.

Світогляд православ'я відбивається вже в ініціальной позиції проповіді, що можна репрезентувати в такий спосіб: релігійні концепти + гіпоніми + аксіологеми + церковні реалії + (сакральний інтекст). Різниця більш ніж очевидна. Якщо уявити, що під час трансляції в атлантичну традицію церковні реалії, сакральні оніми та релігійні концепти підлягатимуть редукції та елімінації різних ступенів, то єдиним специфічно православним залишається хіба що наявність гіпонімів із релігійними компонентами й аксіологеми з позитивною й негативною оцінками. Інакше кажучи, у православній проповіді світ вимірюється абсолютними аксіологемами.

Наведемо приклад перекладу протестантської проповіді, який було адаптовано для атлантичної аудиторії: *When you come to God, do not do it with empty hands. The women had some fragrances. When they were going they also brought some other people. It is important. When you go to God's church, do not go on your own, bring some one else. In the past it was a shame to speak about it. People used to go to a church secretly. They usually told others that they were going for a walk, but then looked around and quickly ran in a church. But in our time it is not a shame any more. People go to a church as to a festive event. This is wonderful* [4]. Український оригінал значно розширює цей фрагмент за допомогою ампліфікації ідеологічного компоненту та власне релігійного: *Коли ти йдеш до Бога, то не треба йти з пустими руками. Жінки з собою мали аромати. <...> Раніше ми вірили у багато різних речей. Я в своєму житті пережив багато чого. Ми всі вірили в комунізм, потім у розвинутий соціалізм, потім в плюралізм, потім в демократію, потім повірили в національну ідею. Питання, де ми зараз? Знов повертаємось до комунізму? Цих всіх "ізмів" до приходу Христа буде дуже багато. Я підтримую нашу державу, молюсь за неї. Але хочу сказати, що ідей буде тисячі, а спасіння для твого життя тільки одне, вічність для твого життя одна. І Христос один у твоєму житті. Тому, коли ти прийшов до Господа, ніколи не забувай сказати про це ще комусь* [4]. Звертає на себе увагу протестантська традиція у використанні займенників. Так, проповідник "відмежує" себе від пастви за допомогою займенника "Я" і, говорячи про спасіння для життя, використовує займенник "Ти", що повинно свідчити про те, що на відміну від аудиторії, життя проповідника вже досягло спасіння. Цей приклад стосується до конфесійної специфіки протестантизму так само, як і наступний приклад, якого в перекладі еліміновано: *Скажи своєму другу: досить мучитись, іди до Бога, поклоняйся Йому, служи Йому, Бог в тебе нічого не забере, Він тільки дасть. Коли жінки йшли, то навіть у гроб взяли декого з собою.* Залишається незрозумілим, кого саме жінки взяли із собою в гроб (?), але це питання належить до конфесійних розбіжностей. Ампліфікація інформації, транспозиції, які було викликано цим, пов'язані не з мовною асиметрією, а з культурною, тому ми і говоримо про адаптивні стратегії. Наведемо приклад прагматичної адаптації тексту проповіді в українську традицію. Ініціальная позиція англомовного оригіналу наслідує конфесійну традицію протестантизму і починається так: *The Easter is a victory of light over darkness. It is a victory of love over evil. It is also the victory of live over death* [6]. У перекладі ініціальная позиція оригіналу зазнає трансфігурації і переноситься в медіальну частину, натомість маємо такий початок: *Взагалі, що для наших людей є Пасха? Для багатьох це просто вихідний день, можливість поїхати до батьків, відпочити. Але, нажаль, для багатьох людей це привід*

випити [6]. У наведеному прикладі тільки концепт ПАСХА маркує текст як релігійний, але подібна структурно-семантична ампліфікація не відповідає східнослов'янським традиціям проповідування і може розглядатися як негативна адаптація, яка спричиняє перекодування тексту в інший тип і в інший дискурс. Наведений приклад оригіналу переноситься із сильної позиції в медіальну і передається засобами репродуктивного перекладу: *Але сьогодні я знаю, що Пасха – це перемога світла над темрявою. Це перемога любові над злом. Це перемога життя над смертю* [6]. Трансфігурація позицій тексту призводить до редукції релігійної семантики, що не відповідає текст-типологічним культурним та конфесійним очікуванням аудиторії.

У східнослов'янських традиціях проповідь чітко розмежовується на зони профанного й сакрального, зрушення ціннісної парадигми, а в атлантичній традиції зона профанного розглядається лише крізь певну призму, у цьому разі релігійну, що в певному розумінні передбачає лише зміну тематики.

Розглянемо способи перекладу форм звертань до аудиторії. Наративність протестантської проповіді не передбачає використання в ініціалній позиції класичних для східнослов'янських традицій форм звертання. Для перекладача актуальним є питання про адекватну передачу займенників “I”, “We”, “You”. Тут є своя специфіка. Інваріантною ознакою для будь-якого виду православної проповіді чи то на пам'ять святих або великомучеників, чи то проповіді з морально-етичної проблематики, є вживання узагальнено-особового займенника “ми”. Оскільки православна проповідь передбачає й “самолікування”, то приєднання проповідника до “ми” надає тексту інклюзивного характеру. В умовах протестантської проповіді проповідник може дистанціюватися від громади, протиставляючи “Я” і “Ви”. Найбільш яскраво це протиставлення простежується в проповідях, де сильні позиції містять негативні релігійні концепти й гіпоніми до них. Порівняємо, *Багато разів в нашому житті нас нападає страх. Різний буває страх і по-різному ми його переживаємо. Однак, присутність страху ми відчуваємо впродовж цілого нашого життя..., а багатьох з нас він не покидає навіть і наприкінці нашого земного життя* [3, с. 96]. Атлантична традиція: *When you come to Christ and take Him as your Saviour and Lord, you confess your sin and forsake it. But the battle has just begun. Satan is going to tempt you on all sides. Every day you will fail the Lord in some way. You will sin in some measure. Then you will need to confess that sin, to pour out your heart to God in penitence* [8, с. 56]. У процесі перекладу в атлантичну традицію перекладач може вдатися до способу генералізації, наприклад, *грішники, люди*, однак за умов залучення проповідника звертання доведеться елімінувати. У випадку актуалізації в сильній позиції тексту гіпоніми із негативною оцінністю залучення слухачів залишаться, натомість, елімінації підлягатимуть власне форми звертання. Можливі ситуації, коли об'єднання проповідника з паствою цілком необхідно, тоді перекладачеві бажано звернутися до коментування. Але майже в усіх текстах проповідей з “позитивною” тематикою інваріантно актуалізується інклюзивний займенник “ми”.

Своєрідність протестантської проповіді полягає в тому, що деякі компоненти релігійної семантики ініціальної позиції віддзеркалюються у фінальній, щоправда з одним винятком: фінальній позиції нерелевантні релігійні концепти й аксіологеми. Православні проповіді, навпаки, крім аксіологем із позитивною й негативною оцінками, широко застосовують релігійні концепти й церковні реалії, які й спричиняють певні труднощі для перекладача. Йдеться про ті реалії, що становлять культурну й конфесійну лакуну для атлантичної традиції. До них, зокрема, належать найменування різноманітних постів, а також Святих Таїнств Церкви. Наприклад, *Успенський пост* як реалія має два способи перекладу: коментування й елімінація. Але доводиться надати перевагу елімінації, оскільки асоціативне поле, пов'язане з Пресвятою Дівою Марією, не актуальне для протестантизму, який рішуче редукував не тільки ритуал, але й сакральні оніми, пов'язані з ним. Конфесійними відмінностями пояснюється й елімінація

Святих Таїнств, якщо спосіб коментування не можливий. Інший приклад, *Мясопустная родительская суббота*, не підлягає калькуванню, а може активно залучати переклад за аналогією й коментування, що у свою чергу передбачає часткову десемантизацію реалії.

Варіативні форми звертання в атлантичній традиції відповідають класичним проповідницьким звертанням із залученням форм займенника “ми” лише в протестантських проповідях з позитивною тематикою: *Yes, thank God you and I have a Saviour, He's wonderful, He loves us, He walks with us, He's taking us to heaven. Don't you think we ought to be more faithful to Him?* [9, с. 52].

Що ж тоді відбувається у фінальній позиції проповіді з негативною тематикою, присвяченій розкриттю негативних релігійних концептів? Наративність початку проповіді імпліцитно спрямовано на бесіду, що, по суті, сприяє зближенню етичної бесіди й проповіді. Саме тому у фіналі ми очікуємо на узагальнено-особовий займенник “ми”. Однак у протестантській проповіді діалогічність між проповідником і громадою дистанційна й виражається опозицією “я” як обраний і “ви” – інші, “заблудлі й одержимі гріхом і дияволом”. Православний священник, говорячи “ми”, включає й себе в групу грішників, у коло тих, на кого спрямована проповідь: “що кажу вам, те кажу й собі”. Протестантська проповідь зберігає це протиставлення аж до фінальної позиції, актуалізуючи, з одного боку, своє “Я” богообраність – *I am filled with the Holy Spirit's power...*, а, з другого, – недосконалість “ви”, які можуть тільки прагнути досягти мене, але цей шлях нескінченний: *Why do men miss heaven and go to hell? The answer can be summed up in one word. Not because of adultery, not because of murder, not because of theft, not because of drunkenness. Men are lost because of neglect. The opportunity to turn away from sin to Christ is always there but men neglect to take advantage of the opportunity and thus they are forever lost* [7, с. 37]. Протиставлення тут очевидне. Більшість текстів підтверджують наше припущення й свідчать про те, що фінальна позиція протестантської проповіді щодо структурно-композиційної й лексико-семантичної організації успадковує ознаки авторитарного дискурсу. З погляду перекладознавства збереження православної специфіки припускає елімінацію самих форм звертання.

Заслуговує на увагу той факт, що в протестантській проповіді аналогічно з православною медіальна позиція спирається на один або два сакральні інтексти. Відмінність полягає лише в тому, що в православ'ї серединний текст оперує релігійними концептами й гіпонімами до них, ведучи паству до сакральних цінностей, а в протестантизмі, як правило, релігійні концепти тлумачаться через реальний або віртуальний досвід проповідника або членів конгрегації. Наведемо приклад, який демонструє конфесійні розбіжності радше, ніж мовні в наступному оригіналі: *If you have a “stone”, then you must know – Jesus will roll it away. Perhaps you hate a political party or your mother-in-law, a neighbor, the boss or even your own life. The Lord will roll away this “stone” too* [5]. Переклад виконано в руслі репродуктивних стратегій: *Якщо ти маєш камінь, знай, що Христос його відвалить. Можливо, ти ненавидиш якусь політичну силу, чи свою тещу, чи свою сусідку, чи своє життя, чи начальника? Господь відвалить і цей камінь* [5]. Переклад цього фрагменту відповідає оригіналу, але його пряме транспонування в православну проповідь майже не можливе тому, що православна проповідь магістрально оперує цінностями сакрального і маргінально спирається на приклади побутового, а надто політичного характеру.

Оскільки протестантизм не визнає християнських святих, логічним буде припущення, що й проповідей на честь святих і великомучеників атлантична традиція не знає. А житія святих, необхідні для морального зростання людини й тому так широко розповсюджені в текстах православних проповідей, замінюються уроками з “житій” сучасних протестантських проповідників.

Подвиг святих завжди змінює внутрішній світ людини, змушує шукати й знаходити в собі щось, на що можна покластися і йти, наслідуючи їхньому прикладу мужності й віри. У протестантизмі згадування про біблійних персонажів (зрозуміло не про святих) має іншу модальність: немає нічого страшного в тому, що ми грішимо – вони грішили теж: *“But”, you say, “I may fall into sin, I may step aside.” David did that. He sinned far more deeply than you will ever sin but God forgave him. He did not cast him aside. God called him “a man after my own heart* [10, с. 38]. Щодо перекладу в цьому фрагменті проблем не виникає тому, що є відповідності. Проблема в іншому: адаптація цього фрагмента вимагає істотних трансформацій у зв'язку з культурними розбіжностями двох традицій.

Прагматика впливу протестантської проповіді “тут і зараз” зумовлює й виникнення в серединній частині тексту негативних релігійних концептів, так званих імен нечистої сили. На відміну від східнослов'янських традицій, атлантична традиція демонструє частотне функціонування розглянутих концептів: *If you say God can save you today with His marvelous salvation and the devil can snatch you away from God tomorrow, you are saying Satan is stronger than God...Do you think He will let one of His children go to hell after all He has done to save him?* [10, с. 38]. Для атлантичної традиції “диявол” виступає як уособлення всіх гріхів, як гіперонім зла, що є безперечним підтвердженням нашої тези про обмежену кількість релігійних концептів, реалізованих у проповідях. Будь-який негативний релігійний концепт православної традиції щоразу виступатиме гіпонімом до нього, тому під час культурної адаптації в такому контексті доречно дескриптивний перифраз, частковий пропуск + дописка.

Основна відмінність проповідей обох традицій полягає в тому, що медіальна позиція протестантської проповіді реалізує гіпоніми до релігійних концептів практично без аксіологем будь-якої оцінності; православна проповідь, навпаки, інкорпорує максимальний ступінь оцінності. Тому, адаптація медіальної позиції передбачає переклад за аналогією, гіпонім + дескриптивний перифраз, а також повне дописування.

Перспективи дослідження вбачаємо в розробленні теорії адаптації в перекладі з огляду на особливості відтворення прагматичних типів текстів різних інституційних дискурсів, які характеризуються також і зорієнтованістю на певні культурні, етнічні стереотипи.

Література

1. Никольский Н. К. Исторические особенности в постановке церковно-учительского дела в Московской Руси (XV – XVII вв.) и их значение для современной гомилетики. – СПб., 1901. – С. 3–12.

Джерела ілюстративного матеріалу

2. Владимир (Сабодан), Митрополит Киевский и всея Украины. Проповеди : в 2 т. / Владимир (Сабодан) – К., 1997. – Т. 1. – 360 с.; Т. 2. – 368 с.
3. Проповіді і Євангелії на неділі і свята року / Зібрав і зредагував Прот. Тимофій Міненко. – Вінніпег : Вид. спілки “Екклезія”, 1980. – Т.1. – 206 с.
4. Проповіді (оригінали та переклади). – Режим доступу: http://ua.salvationchurch.com.ua/prop?id_prop
5. Проповіді (оригінали та переклади). – Режим доступу: <http://www.litopys.org.ua/isaevych/is30.htm>
6. Проповіді (оригінали та переклади). – Режим доступу: http://www.reformed.org.ua/index.php?wl=3&id_mat=34&part=5
7. Ashley S. Johnson. Johnson’s Sermons on the Two Covenants. – California, 1949. – 240 p.

8. Believer's Voice of Victory: Monthly issued journal / Published monthly by Eagle Mountain International Church Inc. / Kenneth Copeland Ministries Inc. – Texas. – November, 1999. – Vol. 27, № 10. – 35 p.
9. Believer's Voice of Victory: Monthly issued journal / Published monthly by Eagle Mountain International Church Inc. / Kenneth Copeland Ministries Inc. – Texas. – December, 1999. – Vol. 27, № 11. – 37 p.
10. Classic Sermons on Christian Service // Compiled by Warren W. Wiersbe. – Michigan : Kregel Publications Grand Rapids, 1990. – 153 p.